

DET KONGELIGE ARBEIDS-
OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 36

(2000-2001)

Om lov om endring i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse

*Tilråding fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet av 12.
januar 2001, godkjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning og sammendrag

Arbeids- og administrasjonsdepartementet legger med dette fram forslag til endring i lov om Statens Pensjonskasse (pensjonsloven) § 5.

Bakgrunnen for forslaget er Stortingets vedtak om at utleie av arbeidskraft fra Arbeidsmarkedsetaten (Aetat) skulle settes i gang med virkning fra 1. juli 2000.

Arbeidstakerne som skal leies ut blir tilsatt i Aetat og dermed i utgangspunktet statlige tjenestemenn. Imidlertid er det nødvendig å unnta disse fra deler av det statlige regelverk. I dag er det ikke hjemmel for å unnta statlige arbeidstakere fra rett og plikt til medlemskap i Statens Pensjonskasse (Pensjonskassen). Det fremmes derfor forslag om å lovfeste adgang for Kongen til å unnta grupper av arbeidstakere fra medlemskap.

2 Gjeldende rett vedrørende medlemskap i Statens Pensjonskasse

Etter lov om Statens Pensjonskasse § 5 første ledd er arbeidstakere tilsatt i statens tjeneste med minst 14 arbeidstimer pr. uke medlemmer av Statens Pensjonskasse. Lærere tilsatt i statens tjeneste er medlemmer i Statens Pensjonskasse når de er tilsatt i minst 35 prosent stilling. Arbeidstakere som mottar løpende alders- eller uførepensjon fra Statens Pensjonskasse er medlemmer også når arbeidstiden er kortere enn dette.

Fram til lov 8. juni 1979 nr. 54 var retten til medlemskap knyttet til «stillinger», jf. pensjonslovens daværende § 6. Ved denne lovendringen ble retten til medlemskap for statens vedkommende knyttet til arbeidstakere, mens retten til medlemskap for særskilt innlemmede fortsatt var knyttet til stillinger. Ved lov 21. mai 1982 ble bestemmelsen flyttet til lovens § 5, og retten til medlemskap utenfor staten knyttet til «arbeidstakere i en virksomhet utenfor statstjenesten».

Med virkning fra 1. januar 2001 er loven endret slik at departementet kan bestemme at arbeidstakere i en virksomhet utenfor statstjenesten skal være medlemmer i Statens Pensjonskasse, og kan fastsette særlige vilkår for dette. Fra samme tidspunkt er det i tillegg bestemt at departementet kan bestemme at arbeidstakere i en virksomhet utenfor statstjenesten ikke lenger skal være medlemmer i Statens Pensjonskasse. Tidligere lå myndigheten i Stortinget, men departementet hadde adgang til å treffe midlertidig vedtak om inn- og utlemning.

Lov om Statens Pensjonskasse inneholder ingen regel som åpner for unntak fra medlemskap i Statens Pensjonskasse for statlige arbeidstakere. Loven gir i § 8 andre ledd Statens Pensjonskasse adgang til å fritta en arbeidstaker for medlemskap dersom vedkommende går inn under en annen tjenestepensjonsordning eller det foreligger andre særlige grunner for det. Denne bestemmelsen gir Statens Pensjonskasse adgang til å fritta en arbeidstaker fra medlemskap i de tilfeller hvor medlemmet selv ønsker dette.

3 Nærmere om utleie fra Aetat

I Ot.prp. nr. 70 (1998-99) ble det foreslått nytt regelverk for arbeidsformidling og arbeidsleie samt noen andre endringer i sysselsettingsloven. Endringene førte til at det tidligere forbud mot privat arbeidsformidling ble opphevet. Arbeidsleie ble videre foreslått omregulert og reguleringen av arbeidsleie overført til lov om arbeidervern og arbeidsmiljø (arbeidsmiljøloven) og lov om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven). Det ble videre foreslått at arbeidsmarkedsetaten skulle tilby tjenester som bemanningstjenester, vikaravtaler/driftsavtaler, bistand ved omstilling og bistand ved opplæring mot betaling. Dessuten ble det foreslått å opprette et statsaksjeselskap som skal drive utleie av arbeidskraft.

Storingsflertallet sluttet seg til forslaget, også forslaget om at lovendringene skal tre i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer. Departementet har senere vurdert forskrifter knyttet til lovendringene og har også vurdert hvordan utleie av arbeidskraft fra et statlig selskap skal organiseres.

Ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 2 (1999-2000) fattet flertallet i juni 2000 følgende vedtak:

«Stortinget ber Regjeringen iverksette de vedtatte lovendringer om utleie av arbeidskraft og privat arbeidsformidling fra 1. juli 2000.»

Videre ble det fattet følgende vedtak på bakgrunn av debatten i Stortinget:

«Stortinget ber om at Regjeringen, ved iverksettelse av de vedtatte lovendringene om utleie av arbeidskraft og privat arbeidsformidling fra 1. juli 2000, gir Arbeids- og administrasjonsdepartementet fullmakt for en begrenset tidsperiode til samtidig å la Aetat starte med salg av betalingstjenester, herunder utleie av arbeidskraft, direkte fra Aetat til sluttbrukere. Regjeringen bes legge frem for Stortinget endelig organisering av disse tjenestene i forbindelse med statsbudsjettet 2001.»

På denne bakgrunn ble det vurdert hvilket regelverk som arbeidskraft utleid fra Aetat skal omfattes av.

Disse arbeidstakerne vil som nevnt ovenfor bli tilsatt i en statlig virksomhet. Utgangspunktet er dermed at de blir omfattet av tjenestemannsloven, lov om Statens Pensjonskasse, hovedtariffavtalen i staten og det øvrige statlige avtaleverk. I tillegg kommer forvaltningslovens regler knyttet til enkeltvedtak til anvendelse når det gjelder tilsetting, oppsigelse, avskjed m.m. Muligens ville disse arbeidstakerne også ha blitt omfattet av lov om offentlige tjenestetilsetninger (tjenestevistloven).

Departementet legger til grunn at disse arbeidstakerne kan ha tre forskjellige tilsetningsvilkår. Man kan være fast tilsatt med rett til garantilønn, eventuelt fast tilsatt uten rett til garantilønn eller midlertidig tilsatt uten rett til garantilønn.

Det var derfor nødvendig at disse arbeidstakerne ble unntatt fra tjenestemannsloven gjennom en ny bestemmelse i forskrift til denne loven. Årsaken er at denne lovens regler ikke kan anvendes overfor disse arbeidstakerne når det gjelder eksempelvis kunngjøring av stillinger, innstilling og tilsetting av tjenestemenn, oppsigelse, avskjed og klageregler. Videre er det gjort unntak

fra forvaltningslovens kapitler IV-VI for disse tjenestemennene. Årsaken er at forvaltningsloven § 2 annet ledd fastslår at avgjørelse som bl.a. gjelder tilsetning, oppsigelse, avskjed m.m. av offentlige tjenestemenn regnes som enkeltvedtak. Forvaltningslovens saksbehandlingsregler knyttet til enkeltvedtak er imidlertid ikke tilpasset den situasjon at personer stilles til rådighet for utleie fra Aetaten. I tillegg er det inngått en overenskomst om lønns- og arbeidsvilkår for disse arbeidstakerne. Dette fører til at denne gruppen ikke omfattes av hovedtariffavtalen i staten. Overenskomsten er inngått mellom Arbeids- og administrasjonsdepartementet og hovedsammenslutningene i staten og Norsk Lærerlag.

4 Departementets vurderinger

I forbindelse med at det ble truffet vedtak om at arbeidsmarkedsetaten skal kunne leie ut arbeidskraft direkte fra Aetat til sluttbrukere med virkning fra 1. juli 2000, ble det tatt det standpunkt at denne gruppen også skal unntas fra medlemskap i Statens Pensjonskasse. Man la i den forbindelse til grunn at pensjonsloven § 8 andre ledd kunne benyttes. Bestemmelsen lyder:

«Pensjonskassen kan fritta en arbeidstaker for medlemskap dersom han går inn under en annen tjenestepensjonsordning eller det foreligger andre særlige grunner.»

Pensjonskassen har imidlertid bare adgang til å fritta en arbeidstaker fra medlemskap i de tilfeller hvor medlemmet selv ønsker dette. Arbeidstakeren må derfor i et slikt tilfelle bli orientert om at vedkommende kan velge å beholde sitt medlemskap i Pensjonskassen.

Denne lovbestemmelsen åpner således ikke for et ubetinget unntak fra medlemskap i Statens Pensjonskasse, men derimot en adgang til å velge å bli fritatt dersom Statens Pensjonskasse samtykker i dette.

Det er derfor ikke mulig innenfor gjeldende regelverk å unnta denne gruppen fra medlemskap i Statens Pensjonskasse, slik som det ble forutsatt ved behandlingen av saken. Departementet foreslår derfor at det innføres en unntakshjemmel i pensjonsloven.

I lov om Statens Pensjonskasse § 5 heter det at arbeidstakere tilsatt i statens tjeneste med minst 14 arbeidstimer pr. uke er medlemmer av Pensjonskassen. Det antas at mange av vikarene vil ha kortere arbeidstid enn dette, og vil av den grunn ikke få medlemskap. Både arbeidsfrie perioder og arbeidstid vil føre til at mange vil få mindre enn totalt tre års medlemskap i Statens Pensjonskasse, noe som kreves for å få rett til pensjon. Det vil kunne medføre et vanskelig administrativt merarbeid å avgjøre hvilke vikarer som skal ha medlemskap i Statens Pensjonskasse.

Det anses som urimelig at en stor del av arbeidstakerne innenfor utleievirksomheten skal bidra til en pensjonsordning som de høyst sannsynlig ikke vil få utbetaling fra. Medlemskap ville føre til at de måtte betale 2% av sin lønn i medlemsinnskudd.

For å kunne unnta gruppen fra medlemskap mener departementet at det bør innføres en klar lovhjemmel. En slik lovhjemmel kan også brukes på andre grupper hvor det måtte være behov. Lovforslaget åpner for at det kan fastsettes i forskrift hvilke grupper som unntas fra medlemskap.

Departementet legger til grunn at lovhjemmelen skal benyttes til å unnta klart avgrensede grupper fra medlemskap i Statens Pensjonskasse dersom særskilte grunner tilsier dette. Ordningen skal ikke benyttes for å unnta en hel statlig virksomhet fra medlemskap, da dette vil stride mot lovens ordning. Bestemmelsen kan imidlertid også benyttes til å unnta særskilte grupper arbeidstakere i en spesielt innlemmet virksomhet fra medlemskap.

Departementet mener det vil være formålstjenlig å benytte samme fremgangsmåte her, som den som benyttes i tjenestemannsloven. Ordningen bør bygge på samme prinsipp som fastsatt i tjenestemannsloven § 1 nr 3, hvor det

åpnes for at Kongen der det er tvil, kan fastsette hvem loven skal gjelde for, og også kan bestemme at grupper av arbeidstakere helt eller delvis skal være unntatt fra loven når det foreligger særlige grunner for det. Kongen kan da i stedet fastsette særlige regler.

Lovhjemmelen er fremkommet med utgangspunkt i arbeidstakerne i Aetat. Likevel foreslår departementet at man ikke regulerer dette spesielle tilfellet i selve lovteksten. Dette ville komplisere lovteksten så mye at dette forholdet bør reguleres i forskrift. Det er, som nevnt under punkt 4, ment at en slik lovhjemmel også kan brukes på andre grupper hvor det måtte være behov.

5 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Departementet tar sikte på at forskrift til lovbestemmelsen skal tre i kraft fra samme tidspunkt.

Denne endringen i lov om Statens Pensjonskasse vil ikke umiddelbart føre til verken økonomiske eller administrative konsekvenser.

6 Merknader til lovforslaget

Til § 5 femte ledd (nytt):

Leddet er nytt og åpner for at Kongen i forskrift kan bestemme at grupper av arbeidstakere skal være unntatt fra medlemskap i Statens Pensjonskasse. Det finnes i dag ikke noen lovbestemmelse som åpner for at bestemte grupper kan unntas fra medlemskap i Statens Pensjonskasse. Departementet legger til grunn at lovhjemmelen vil kunne anvendes også for arbeidstakere i en spesielt innlemmet virksomhet utenfor statstjenesten som har medlemskap i Statens Pensjonskasse. Lovhjemmelen skal ikke benyttes for å unnta en hel statlig virksomhet fra medlemskap.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endring i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endring i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endring i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse gjøres følgende endring:

§ 5 nytt femte ledd skal lyde:

Kongen kan i forskrift bestemme at grupper av arbeidstakere skal være unntatt fra medlemskap i Statens Pensjonskasse.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

